

s, zoo mogelijk meening van arth wil, een christendom, dat het christelijke tot „inhoud” ijk blijken. Wie er aanspraken, op ons gansche schrijver overheid” der pole-

emend — in ons is nog een af- dezen titel: essor Dr Karl über das Apostol- ing v. J. 1935.

ons met name tegenover den belijdenis. De schriften geeft merkingen.

opgemerkt, dat enige weten- trecht gedaan men” kan be- tikelen, of in m toch mogen deeling — het dat ze door ke formulee- ste christenen, ekenden vorm overgedragen, gehad, alle- ctaal bezit te jdenis. Het of”, was nim- ens een theo- maar het was ne christelijke i aangenomen an voorts zijn dasting-ambte- rde, litterator, w, en wat dies beloofd, den d ten grond- en alle praxis, behooren tot

tot dezen ge- un Heer wis- door God in zij zich willic en dus in or-gezegde be-

elen altijd nog éér dan een men concept- angbare theo- n, konden zij eel geweldige lom b.v. zijn den anderen t men, waar le theologisch lig waren in- toch wel de liek” in over- vindt; en dus ische geloofs-

voor ieder ristelijke filo- ,voornaamste uid, en vond itwoord door el” (Hebr. 12- tikelen, naar al niet adae- wbaar weer- natuurweten- en” er in be- de socioloog,

en gebruiken n nemen wij wij als theo- doch volgen enen, die op nis met ons en te deelen. schuldig ver- — de niet- en uitsluiten, ninder groot eht” alleen en overlaten. rden de XII in ware be- titueerd, in- dom als een worden opge- over- en uit-

Aan den anderen kant echter, zouden deze geloofsartikelen evenzeer hartgrondig in hun bedoeling miskend zijn, bijaldien een belijdend lid der kerk, van wat naam, stand, rang of faculteit hij voorts mocht wezen, ook maar één enkele functie, die hij in de „militia Christi” uit te richten heeft, zou losgemaakt willen zien van deze — immers nu ook „zijne” — apostolische geloofsbelijdenis. De XII Artikelen zijn nu eenmaal geloofsbelijdenis. Daarom zijn ze geen speciale handleiding voor den theoloog als zoodanig. Maar ze staan ook geenszins daarmee in antithetische verhouding. Want ze zijn geloofsbezit en geloofsuitspraak van allen, die God dienen, en dit dan voor heel hun dienst, die als dienst één is, evenals hun Heer. Tied van deze XII Artikelen „vervult de keel”, en hun „tweesnijdend zwaard” vult de hand (Ps. 149) van allen belijders in hun niet-wetenschappelijke, hun hoogstens vóór-wetenschappelijke arbeid. Ze dragen ze overal mee, en overal naar toe, onder meer naar alle faculteiten van de wetenschap. Gelijkt zij immers óók ten grondslag liggen aan elken arbeid tot wereldopbouw en wereldvernieuwing, in den naam van Jezus Christus ondernomen.

2. Krachtens het onder 1 gezegde, zullen wij echter met nadruk ons verzetten moeten tegen de o.i. on gepaste „vrijmoedigheid”, waarmee Barth de XII Artikelen tracht te „interpreteeren”. Hij stelt dadelijk op den voorgrond, dat z.i. de tekst der XII Artikelen „naar innerlijke noodzakelijkheid niet alleen in zijn door den tijd van zijn ontstaan bepaald karakter, maar ook in het licht der geheele latere ontwikkeling” te „verstaan” is, en te „verklaren”. Ongeoorloofd lijkt zulk een werkmethode ons reeds om deze reden, dat men een officieel stuk uit het verleden nimmer kan „belichten” uit een „ontwikkeling” van later. Want het moet juist omgekeerd. Alles, wat zich later als „ontwikkeling” aandient, moet juist op de vraag, of het „ontwikkeling” dan wel afval, revolutie is, geloofd worden aan dat historisch stuk zelf. De vraag, of de latere theologie inderdaad aan de XII Artikelen getrouw gebleven is, kan slechts door een eerlijke, historisch-gebouwde weergave van den inhoud der XII Artikelen zelf beantwoord worden. Een poging tot „verklaring” van de XII Artikelen „in het licht der geheele latere ontwikkeling” is — ongeacht haar conclusie, ook al ware dus de „verklaring” met die van ons zelf identiek — zelf een daad van primordiale ontrouw aan deze Artikelen zelf.

De ernst van deze opmerking wordt aanstonds duidelijk, voor wie weer denkt aan het onder 1. opgemerkte. De „latere ontwikkeling” — wij laten het woord „ontwikkeling” nu eens even ongetoetst — is nimmer een eenheid geweest. Voorts: wie zal uitmaken, of — om een voorbeeld te noemen — Barth gelijk heeft, dan wel schrijver dezes, wanneer eerstgenoemde beweert: „Wie openbaring zegt, die zegt: het Woord werd vleesch”, en wanneer laatstgenoemde met de grootste stelligheid dit weerspreekt? Barth zal dit zijn adagium van daareven een interpretatie van den tekst van het credo in het licht der „latere ontwikkeling” noemen; schrijver dezes noemt het misduiding, vermythologiseering van het credo. Hier kan dus slechts de getrouwe dogmen- en symbolhistoricus als scheidsrechter fungeeren. En eindelijk: voorzover er inderdaad van „latere ontwikkeling” sprake wezen kan, is deze nimmer los te denken van de „ontwikkeling” der natuurwetenschap (schepping), der geschiedeniswetenschap (schepping en voorzienigheid), der wijsbegeerte (God en kosmos, verbanden in den kosmos), der sociologie (gemeenschap der heiligen!). Men zou dus óf ontkennen moeten wat wij onder 1. gezegd hebben (dat n.l. voor elken krijgsknecht van Christus de XII Artikelen aangenomen richtsnoer voor heel zijn achter Christus aan krijgvoerende leven zijn), óf aan de z.g. „latere ontwikkeling” óók van de natuurwetenschappen, de wijsbegeerte, de economie, de sociologie, de aesthetica enz., eveneens de bevoegdheid en het vermogen moeten toekennen, den tekst der XII Artikelen te „verstaan” en te „verklaren” in het „licht” van... zich zelf.

Kortweg gezegd, beteekent dit evenwel niets minder dan een algemeen ongetwijfeld onchristelijk verraad aan het algemeen ongetwijfeld christelijk geloof. Want de sociologie, de filosofie, de aesthetica, de staatsleer der meesten, ja vrijwel heel ons leven, is onchristelijk geworden. Zouden de gangbare theorieën uit de „officiële” faculteiten der wetenschap den tekst der XII Artikelen willen „verstaan en verklaren” in het licht van haar latere „evoluties” (of deformaties), dan zouden zij het toch reeds al te bonte gezelschap, dat de groote maskerade van het christendom der 20e eeuw pleegt op te voeren, nog maar helpen vergrooten.

En daarvoor beware ons God: het is al genoeg, dat ook ettelijke „theologen” deze maskerade zoo droevig-interessant maken.

Wij houden dus ook tegenover Barth vast aan het recht en den plicht, de XII Artikelen te verstaan, gelijk zij daar liggen; — zij zijn trouwens zelf een verklaring omtrent het geloof.

Wij zullen dan ook, om ons bijbelsch uit te

drukken, steeds weeren onophoudelijk „vrijmoedigheid” hebben te „gebruiken”, om na te gaan, wát in het licht van deze Twaalf Artikelen „ontwikkeling” en wát in datzelfde licht — „afval” heeten moet; om op dit punt zonder verschooning te spreken; en toe te zien, dat wij niet mede zelf bezwijken voor de verleiding, om onder dergelijke schoonschijnende redeneeringen zoo heel ongemerkt verraad te plegen aan ons „algemeen katholiek christelijk geloof.”

K. S.

VAKWETENSCHAP EN PRAKTIJK

De beteekenissen der zedelijke en religieuze factoren voor de maatschappelijke en persoonlijke gezondheidszorg.

II.

En toch, hoezeer geloofd mag worden, dat alles gedaan wordt tot het behoud der volksgezondheid, men is niet klaar met het nemen van maatregelen, het voeren van propaganda, het geven van voorlichting en het instellen van consultatiebureaux. Aan de bevordering van zijn gezondheid moet ook het individu zelf actief medewerken.

Dit is één van de hoofdoorwaarden, wil onze gezondheidsleer op den duur haar doel treffen. Helaas wordt dit element nog wel eens over het hoofd gezien of minder sterk belicht. Want wat baat de propaganda voor de versterkende kracht van het zwembad of den verfrissenden invloed van het tennisspel, als deze slechts moeten dienen om des te meer van het leven te kunnen genieten in den verkeerden zin van het woord? Wat baat de sport, als zij niet meer middel is, maar doel en ontspanning inspanning wordt? Wat komt er van een harmonische levensontwikkeling en daarmee van een krachtig geestelijk en lichamelijk leven terecht, als bioscoop of danszaal hoogtepunten in het leven worden, zoodat de overdag met zorg gecultiveerde gezondheid 's avonds aan alle kanten weer wordt afgebroken? Wat geven de mooiste wetten op hygiënisch gebied, als morele conflicten de ziel verscheuren en daardoor alle levenslust en levensopgewektheid dooven? Wat nutten ons de mooiste scholen en de meest volmaakte hygiënische dienst, als het kind buiten de school niet de noodige rust voor zijn zenuwleven vindt, maar door een onverstandige opvoeding aan alle kanten blootgesteld is aan de sterke emoties der moderne afleiding? Wat valt er te roemen over het dalend sterftecijfer, als anderzijds de volkskracht ondermijnd wordt door een egocentrische, zoo niet egoïstische levenshouding, die alleen materiële belangen kent en uitsluitend zichzelf ziet, maar geen verantwoordelijkheid wil of durft dragen tegenover het eigen nageslacht? Welke winst is er voor de volkskracht te boeken bij alle maatregelen tegen de besmettelijke ziekten als ondertusschen de zedelijke grondslagen der maatschappij, die voor een harmonische levensontwikkeling noodzakelijk zijn, door levenstoestanden en levenshouding steeds meer worden ondergraven?

Niet genoeg kan er daarom op gewezen worden, dat van de factoren, die voor de lichamelijke gezondheid van betekenis zijn, de geestelijke gezondheid één der belangrijkste is. De uitdrukking: mens sana in corpore sano, d.w.z. een gezonde geest in een gezond lichaam, moge een waarheid bevatten en daarom haar nut als leus hebben, zij wordt gevaarlijk als daartegenover vergeten wordt, dat omgekeerd een gezonde geest van minstens even groote betekenis voor het lichaam is.

Als prof. Saltet in zijn bekend leerboek over de hygiëne het meest voelt voor de definitie, dat de hygiëne de wetenschap is, die de oorzaken van ziekte opspoort en de middelen aan geeft om deze te bestrijden, dan denkt men bij zulk een definitie nog te veel aan de stoffelijke invloeden afkomstig van de buitenwereld, en vergeet men, dat ook een verkeerde levenshouding een belangrijke ziekteoorzaak kan zijn. Maar het vraagstuk van de bevordering der geestelijke hygiëne is heel wat moeilijker en ingewikkelder dan dat van het nemen van algemeene maatregelen en het instellen van wetten. Bij het laatste hebben we met onpersoonlijke maatregelen te doen. Van het individu zelf wordt geen activiteit gevraagd, het wordt alles grootendeels voor hem klaargemaakt. Maar bij de geestelijke hygiëne treedt de persoon zelf op den voorgrond. Hij moet hierbij zelf aan 't werk; opvoeding van 't eigen karakter, versterking van het wilsleven, overwinning van verkeerde begeerten en verlangens door zelfbeheersching en zelfverloochening zijn hier hoofdmomenten. Het materiële wijkt terug; de vraag gaat rijzen, waarvoor de gezondheid dienstbaar gemaakt moet worden. Er dient kleur bekend te worden. Maar in de meeste boeken over de hygiëne concentreert men zich uitsluitend op de stoffelijke onpersoonlijke factoren. Dat eischt zoo de tijd! Maar Sigerist in zijn onlangs verschenen boek, dat zoozeer geprezen werd en aange-

kondigd als een encyclopaedisch overzicht der Goethekunde, moet wel, wanneer hij zich eenigszins dieper rekenschap geeft van 't doel der hygiëne, het ethische beginsel binnen zijn beschouwingen halen. Hij schrijft daar in het hoofdstuk, dat speciaal handelt over het voorkomen van ziekte deze merkwaaardige woorden: „Men blijve zich steeds bewust, dat hygiëne en haar doel, n.l. de gezondheid, niet een doel op zichzelf zijn, maar slechts middelen tot een doel. Gezondheid is een bepaalde geestelijke en lichamelijke levenshouding, die ons in staat dient te stellen te arbeiden voor 't welzijn van onze medemenschen en ons over het leven te verheugen”.

Bij dengeen nu, die als Sigerist de bevordering van zijn gezondheid in dit licht beziet en door het ethisch principe van te arbeiden ook voor het welzijn van zijn naaste wordt gedreven, zijn dan ook meestentijds die karakter-eigenschappen geërfend, die het doen slagen der individuele hygiëne mogelijk maken.

Ik wil zelfs nog een stap verder gaan. Ook de Christelijke religie heeft hier haar betekenis. Niet alleen, omdat voor den geloovige het zedelijk levensbeginsel uit haar ontspringt en zij daaraan vastheid geeft, maar ook omdat zij onmiddellijke waarde heeft voor een harmonisch geestesleven.

Immers doet zij een God kennen, die de harten Zijner dienaren bewaren kan in Jezus Christus door een vrede, die alle verstand te boven gaat en hen vervullen wil met alle blijdschap en vrede in het gelooven, opdat zij overvloedig mochten zijn in de hoop. Wat nu de betekenis van vrede, hoop, moed, geloof, vertrouwen, liefde, blijdschap voor het zenuwleven is, behoeft nauwelijks betoogd te worden.

Maar de invloed van deze zielestemmingen blijft niet tot het geestelijke beperkt.

Steeds meer wordt de invloed van het vegetatieve zenuwstelsel voor de ontwikkeling van verschillende ziekten duidelijk. En dit zenuwstelsel ondergaat regelmatig den spannenden en ontspannenden invloed van ons zielsbestaan. Het duidelijkst spreekt dit wel bij de ontwikkeling van den z.g. hoogen bloeddruk, een ziekte vooral van den middelbaren leeftijd, die tegenwoordig niet zoo zeldzaam is. In vele gevallen ontwikkelt deze ziekte zich eerst door een kramp van de kleinste bloedvaten tengevolge van prikkels van het zenuwstelsel uitgaande. En deze prikkels worden uitermate versterkt door een rusteloos, jachtend leven, onvoldoende slaap, emoties, in één woord, door alles, wat ziel en lichaam spanning geeft en ze onvoldoende tot rust doet komen. Welk een kracht kan dan tegen zulk een levenswijze ontwikkeld worden door een geërfend geloofsleven, dat in stilheid en vertrouwen zijn weg heeft leeren gaan.

In dit verband kan ook niet genoeg gewezen worden op de middelen, die de Christen heeft toe te passen tot de vorming van zijn eigen Christelijk karakter. De regelmatige beoefening van het gebed, van de overdenking en van de zelfbeoefening op vaste tijden van den dag, vooral des ochtends en des avonds, kunnen een weldadige rust aan lichaam en ziel geven, die het geheele wezen doortrekt. Een geheiligd leven is in vele opzichten ook een beveiligd leven.

Het doel der hygiëne wordt derhalve niet het minst bevorderd door een juiste opvoeding der persoonlijkheid. Het individu moet zelf meer werkzaam zijn aan de bevordering van zijn gezondheid en kan dit alleen, wanneer hij over een vasten geest beschikt. Maar juist de dagelijksche ervaring leert, dat er in dit opzicht zulk een groot en schrikbarend tekort bestaat. Het aantal echte ziekten is naar verhouding klein vergeleken met die klachten, waaraan nog geen duidelijke lichamelijke afwijkingen ten grondslag liggen, maar die hun oorsprong hebben in een slordige levenswijze, in een zich maar laten gaan zonder vast levensplan en levensdoel. En het gevolg daarvan is een groote mate van onbevredigdheid. En deze drijft den mensch dan steeds meer in de verkeerde richting. Bevrediging van al maar nieuwe begeerten wordt nagestreefd met steeds grooter hartstocht en al verder raakt men verwijderd van dat geestelijk evenwicht, waarbij de geest heerscht over het lichaam. Conflicten, moelijkheden blijven niet uit. Het huwelijk verliest zijn hoogen zin, de arbeid wordt een last, tevredenheid maakt plaats voor afgunst, geestelijke waarden moeten wijken voor vulgaire genietingen. En komen de tegenslagen, dan wordt ieder hooger licht gemist. Hoe vaak wordt voor een dokter niet dit gemis aan levenslijn en levensvreugde als de diepste oorzaak van allerlei klachten duidelijk. En zoo vaak voelt hij zich machteloos om zoo'n verwrongen leven recht te buigen, omdat de patient dit zelf niet wil inzien of de zedelijke kracht mist om zich datgene te ontzeggen, wat juist de oorzaak van alle ellende is.

Maar we behoeven zoo diep niet eens te graven. Reeds bij oppervlakkige beschouwing wordt de zelfwerkzaamheid van het individu voor de bevordering van zijn gezondheid duidelijk. Immers, in het kort komt deze hier op neer: al de factoren voor zich persoonlijk vast te stellen, die het gevoel van lichamelijk welzijn kunnen schaden en